

ΑΡΧΕΙΟΝ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ ΔΗΜΗΤΡ. ΕΜΜ. ΚΑΛΙΤΣΟΥΝΑΚΗ

ΕΤΟΣ 49ον (1969)
ΤΟΜΟΣ 49ος

ΤΕΥΧΟΣ Γ'
ΙΟΥΛΙΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΗΜΟΣΙΑΝ ΔΙΟΙΚΗΣΙΝ

Υπό ΣΠ. Α. ΖΟΜΠΑΝΑΚΗ

Διδάκτορος του Πανεπιστημίου της Ρώμης
Συμβούλου Δημοσίων Σχέσεων

Εἰσαγωγή

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἀπασχολεῖ ζωηρῶς τοὺς Συνταγματολόγους, τοὺς Δημοσιολόγους καί, γενικῶς, τοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὰ θέματα καὶ τὰ προβλήματα τοῦ Κράτους καὶ τὸ σπουδαιότατον θέμα τῆς ἐφαρμογῆς τῶν Δημοσίων Σχέσεων εἰς τὴν Δημοσίαν Διοίκησιν ἐπὶ τῷ τέλει παγίωσης καὶ ἀναπτύξεως καλῶν σχέσεων Κράτους καὶ πολιτῶν.

Ἰδιαιτέρως τὸ θέμα τοῦτο ἀπησχόλησε τοὺς ἐπιστημονικοὺς κύκλους τῶν χωρῶν τοῦ ἐλευθέρου κόσμου καὶ τὴν πολιτικὴν ἡγεσίαν αὐτοῦ. Οὗτοι συνειδητοποίησαν τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἀρχῶν καὶ τοῦ πνεύματος τῶν Δημοσίων Σχέσεων εἰς τὸ σύγχρονον Κράτος θὰ ἐπιβοηθήσῃ τοῦτο νὰ ἐπιλύσῃ, κατὰ τὸν καλύτερον δυνατὸν τρόπον, τὰ πολλαπλᾶ αὐτοῦ προβλήματα καὶ νὰ φθάσῃ ταχέως τοὺς στόχους καὶ ἀντικειμενικοὺς τοῦ σκοποῦς.

Εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ γενικῶς εἰς ὅλα τὰ σύγχρονα καὶ προηγμένα Κράτη, ἡ καλλιέργεια σχέσεων Δημοσίας Διοικήσεως καὶ πολιτῶν καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν Δημοσίων Σχέσεων εἰς τὸ Κράτος θεωροῦνται βασικὰ στοιχεῖα τῆς καθόλου Κυβερνητικῆς Πολιτικῆς.

Οὕτως, ἰδρύθησαν εἰδικαὶ ὑπηρεσίαι, ἔχουσαι ἐπικεφαλῆς Ὑπουργὸν ἢ ἀνώτερον κρατικὸν λειτουργόν, αἱ ὁποῖαι μελετοῦν, ἐκπονοῦν καὶ ἐκτελοῦν προγράμματα ἐπικοινωνίας μεταξὺ Δημοσίας Διοικήσεως καὶ πολιτῶν, καὶ μεθόδους καλλιέργειας σχέσεων μεταξὺ πολίτου καὶ Κράτους.

Τὸ πόσον ἀπασχολεῖ τὸ ὡς ἄνω θέμα τὸν πολιτικὸν κόσμον τῆς σήμερον συνάγεται ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ Βέλγου Ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν κ. Ζιλσόν, ὁ ὁποῖος κηρύσσει τὴν ἐναρξίν τῶν ἐργασιῶν τῆς διασκέψεως τῆς διορ-

γανωθείσης τὸ 1962 ὑπὸ τοῦ Βελγικοῦ Κέντρου Παραγωγικότητας καὶ τοῦ Ἑν-ρωπαϊκοῦ Κέντρου Δημ. Σχέσεων μὲ θέμα τὰς σχέσεις Διοικήσεως καὶ διοικου-μένων, εἶπε : «Κεφαλαιώδους σημασίας εἶναι τὸ πρόβλημα τῶν σχέσεων μεταξύ Δημοσίων Ὑπηρεσιῶν καὶ κοινοῦ. Τὸ πρόβλημα τοῦτο ἀπασχολεῖ ἡμᾶς καὶ ὡς Κυβέρνησιν, λόγω τῶν δυσαρέστων ἐπιπτώσεων, τὰς ὁποίας δύναται νὰ ἔχη ἐπὶ τοῦ δημοκρατικοῦ καθεστῶτος τῶν χωρῶν μας, ἐπὶ τῆς λειτουργί-αυ τῶν δημοκρατικῶν μας θεσμῶν καὶ τῆς τεραστίας προσπάθειας προσαρμογῆς τὴν ὁποίαν δεόν νὰ καταβάλωμεν ὡς Κράτος, διὰ νὰ ἐναρμονίσωμεν ἀποτελε-σματικῶς τὰς δραστηριότητάς μας πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν καιρῶν μας».

Εἰς τὴν χώραν μας, τὸ θέμα ἀναζητήσεως τρόπων καὶ μεθόδων ἀναπτύ-ξεως καλῶν σχέσεων Δημοσίας Διοικήσεως καὶ διοικουμένων δὲν ἀντεμετω-πίσθη μὲ τὴν δέουσαν σοβαρότητα καὶ προσοχὴν. Ἐλπίζομεν ὅτι εἰς τὸ μέλλον θὰ προγραμματισθοῦν μέθοδοι καὶ τρόποι, διὰ τῶν ὁποίων αἱ σχέσεις Δημοσίας Διοικήσεως καὶ διοικουμένων θὰ τοποθετηθοῦν εἰς τὴν ὀρθὴν καὶ πραγματικὴν βάσιν αὐτῶν.

I. Ὁ ρόλος καὶ ἡ ἀποστολὴ τῶν Δημοσίων Σχέσεων εἰς τὴν Δημοσίαν Διοίκησιν

Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν Δημοσίων Σχέσεων εἰς τοὺς διαφόρους τομεῖς τῆς ἐθνι-κῆς ζωῆς δὲν συνεπάγεται τὴν μεταβολὴν τῶν γενικῶν ἀρχῶν καὶ τοῦ πνεύ-ματος ὑπὸ τῶν ὁποίων αἱ Δημοσίου Σχέσεις διέπονται. Πλὴν ὅμως ἡ ἐφαρ-μογὴ αὐτῶν εἰς τὴν Δημοσίαν Διοίκησιν ἔχει μίαν διάφορον τοπικότητα ἅρ-ῳ, ὅ,τι εἰς τὴν ἰδιωτικὴν ἐπιχείρησιν.

Εἰς τὸν ἐπιχειρηματικὸν τομέα, αἱ Δημοσίου Σχέσεις ἀποσκοποῦν εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς ἐπιχειρηματικῆς «εἰκόνας», (image) εἰς τὴν ἐπιζήτησιν τῆς κοινωνικῆς ἀναγνωρίσεως καὶ τῆς δημοσίας ἐπιδιοκμασίας. Προσπαθοῦν ἐπίσης νὰ προσεταιρισθοῦν τὰς διαφόρους ομάδας τοῦ κοινοῦ, οὕτως ὥστε νὰ προτι-μοῦν αὐταὶ μίαν ἐπιχείρησιν ἀπὸ ἄλλας ὁμοειδεῖς.

Βασικὸς ὅμως σκοπὸς τῶν Δημοσίων Σχέσεων ἐνταῦθα εἶναι ἡ ἐναρμό-νις τῶν ἐπιχειρηματικῶν δραστηριοτήτων πρὸς τὴν ἐννοίαν τῆς ἐξυπηρετή-σεως τοῦ κοινοῦ συμφέροντος.

Ἐνταῦθα, δηλαδὴ, ἔχομεν μίαν οἰκονομικὴν μονάδα, ἡ ὁποία δὲν ἐπιβάλλει τὰς ἀπόψεις τῆς ἐπὶ τοῦ κοινοῦ, ἀλλὰ ἐνημερώνει, προτείνει ὠρισμένα μέτρα καὶ ἐκθέτει τὰς θέσεις καὶ ἀπόψεις τῆς ἐπὶ ὠρισμέ-νων θεμάτων, ἀφήνει δὲ πρὸς τοῦτο μίαν ἐλευθερίαν ἐκλογῆς.

Εἰς τὰ πλαίσια τοῦ Κράτους ἡ Δημοσία Διοίκησις ἔχουσα τὸ «imperium» ἐπιβάλλει τὰς ἀπόψεις τῆς ἐπὶ τοῦ κοινοῦ, ἔχουσα δὲ ὡς ἀποκλειστικὸν τῆς σκοπὸν τὴν ἐξυπηρετήσιν τοῦ κοινοῦ συμφέροντος καὶ τὴν εὐημερίαν τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου, προσπαθεῖ νὰ ἐπιβάλλῃ τὰς ἀπόψεις

της ἐπὶ τῶν πολιτῶν μὲ ὄλα τὰ μέσα καὶ ὄλους τοὺς τρόπους, ἔστω καὶ ἐὰν ταῦτα εἶναι ἀντίθετα πρὸς τὰ διάφορα ἀτομικὰ συμφέροντα. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ αὐτὸν κατευθύνονται ὄλα αἱ δραστηριότητες τῆς Δημοσίας Διοικήσεως.

Αἱ Δημόσιαι Σχέσεις ἐνταῦθα δὲν ἔχουν ὡς σκοπὸν τὴν νὰ ἀπευθυνθοῦν πρὸς τὸ κοινόν, διὰ τὰ τοῦ προτείνου ὄπως προβῆ εἰς μίαν ἐκλογὴν, καθ' ὅσον δὲν ὑπάρχει δυνατότης καὶ περιθώριον τοιαύτης ἐκλογῆς. Ἡ Δημοσία Διοίκησις εἶναι μία. Ὁ σκοπὸς τῶν Δημοσίων Σχέσεων εἰς τὴν Δημοσίαν Διοίκησιν εἶναι νὰ δεχθῆ τὸ κοινὸν ταύτην καὶ τὰς διαφόρους ἐνεργείας καὶ δραστηριότητας αὐτῆς ὡς ἐν σύνολον, περιβεβλημένον μὲ τὸν μανδύαν τῆς ἐξουσίας, ἐν σύνολον μετὰ τοῦ ὁποίου δέον νὰ συνεργασθῆ καὶ παγκύωσι καλὰς σχέσεις.

Αἱ Δημόσιαι Σχέσεις, δηλαδῆ, εἰς τὴν Δημοσίαν Διοίκησιν τείνουν νὰ ὑπογραμμίσουν τοὺς δεσμοὺς μετὰξὺ Δημοσίας Διοικήσεως καὶ διοικουμένων. Οἱ δεσμοὶ δὲ οὔτοι εἶναι ἀπόρροια τῶν ὑποχρεώσεων, τὰς ὁποίας τὸ ἐν μέρος ἔχει ἐναντι τοῦ ἄλλου.

Ἄλλ' ἐφ' ὅσον τὸ σύνολον τῶν δραστηριοτήτων τῆς Δημοσίας Διοικήσεως ἐπιδιώκει τὸν αὐτὸν σκοπὸν, φυσικῶ τῷ λόγῳ καὶ ἡ δραστηριότης τῶν Δημοσίων Σχέσεων εἰς τὴν Δημοσίαν Διοίκησιν θὰ ἐπιδιώκη τὸν σκοπὸν τοῦτον.

Κατὰ συνέπειαν, ὁ σκοπὸς τῶν Δημοσίων Σχέσεων, ὁ ρόλος τὸν ὁποῖον διαδραματίζουν αὐταὶ εἰς τὴν Δημοσίαν Διοίκησιν, εἶναι ἐν τμήμα, ἐν μέρος τοῦ ὄλου, τοῦ γενικοῦ δηλαδῆ ἀντικειμενικοῦ αὐτῆς σκοποῦ, ὁ ὁποῖος συνίσταται εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν, τὴν προβολὴν τοῦ κοινοῦ συμφέροντος, εἰς τὴν ἀναζήτησιν τῆς εὐημερίας τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου.

Θὰ ἡδυνάμεθα ἴσως νὰ προσθέσωμεν ὅτι, ἐὰν εἰς τὸν ἰδιωτικὸν ἐπιχειρηματικὸν τομέα ἡ υἱοθέτησις προγραμμάτων Δημοσίων Σχέσεων εἶναι προαιρετική, εἰς τὴν Δημοσίαν Διοίκησιν ἀποβαίνει καθῆκον. Αἱ Δημόσιαι Σχέσεις εἰς τὸ σύγχρονον Κράτος πρέπει νὰ ἀποτελοῦν ἀναπόσπαστον τμήμα τοῦ συνόλου τῶν ἀντικειμενικῶν σκοπῶν καὶ στόχων τῆς Δημοσίας Διοικήσεως.

Εἰδικώτερον, ὁ ρόλος, τὸν ὁποῖον αἱ Δημόσιαι Σχέσεις διαδραματίζουν εἰς τὸν χῶρον τῆς Δημοσίας Διοικήσεως, εἶναι πολὺπλευρος, θὰ προσπαθίσωμεν νὰ ἀναφέρωμεν τὰς κυριώτερας ὄψεις αὐτοῦ ἐν συντομίᾳ.

Κατ' ἀρχὴν, αἱ Δημόσιαι Σχέσεις ἐλέγχουν ἐὰν τὸ κοινὸν πληροφορῆται ὄντως περὶ τοῦ συνόλου τῶν δραστηριοτήτων καὶ ἐνεργειῶν τὰς ὁποίας ἡ Δημοσία Διοίκησις ἀναπτύσσει ἢ δύναται νὰ ἀναπτύξῃ πρὸς τὸ συμφέρον αὐτοῦ.

Αἱ Δημόσιαι Σχέσεις ἔχουν, ἐπίσης, ὡς ἔργον τὴν νὰ βεβαιωθοῦν περὶ τῶν εὐνοϊκῶν ἢ μὴ ἐπιπτώσεων, τὰς ὁποίας ἔχουν μετὰξὺ τῶν διοικουμένων ὄρισμένοι ἐνεργεῖαι καὶ δραστηριότητες τῆς Διοικήσεως.

Μετὰξὺ τῶν καθηκόντων τοῦ φορέως τῶν Δημοσίων Σχέσεων εἰς τὴν

Δημοσίαν Διοίκησιν ὑπεισέρχεται καὶ ἡ ὑποχρέωσις αὐτοῦ, ὅπως ἐρευνήσῃ καὶ βεβαιωθῇ περὶ τῶν ἀντιδράσεων τοῦ κοινοῦ ἐναντι ὠρισμένων ἐνεργειῶν καὶ δραστηριοτήτων τῆς Δημοσίας Διοικήσεως.

Ἄλλη ὄψις τοῦ ρόλου τῶν Δημοσίων Σχέσεων εἰς τὴν Δημοσίαν Διοίκησιν εἶναι ἡ ἐξακρίβωσις τῶν ἀναγκῶν ἐκείνων, τὰς ὁποίας ἔχει ἐπισημάνει τὸ κοινὸν καὶ τὰς ὁποίας ἡ Δημοσία Διοίκησις δεόντως ἐπιλέξῃ ὡς στόχον τῶν προσεχῶν ἐνεργειῶν τῆς.

Ἐξ ἄλλου αἱ Δημόσιαι Σχέσεις ἐπιδιώκουν νὰ ἀπαλείψουν τὰς δυσμενεῖς ἀντιλήψεις καὶ ἐντυπώσεις τοῦ πολίτου ἐναντι τῆς Δημοσίας Διοικήσεως, νὰ ἐνθαρρύνουν δὲ τὸν σχηματισμὸν καὶ τὴν διατήρησιν ἀγαθῶν ἐντυπώσεων τῶν πολιτῶν ἐναντι αὐτῆς.

Τέλος, αἱ προσπάθειαι τοῦ φορέως τῶν Δημοσίων Σχέσεων εἰς τὴν Δημοσίαν Διοίκησιν ἔχουν ὡς ἀντικείμενόν των τὴν μείωσιν τῆς ἐντάσεως, ἡ ὁποία ἐπικρατεῖ μεταξύ Διοικήσεως καὶ διοικουμένων. Ἐπίσης, ἔχουν σκοπὸν νὰ καταστήσουν ἀποδεκτὰς ἐκ μέρους τοῦ κοινοῦ ὠρισμένας διοικητικὰς πράξεις καὶ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν συνεργασίαν μεταξύ Δημοσίας Διοικήσεως καὶ τοῦ καινοῦ.

Ὁ ρόλος, δηλαδή, τῶν Δημοσίων Σχέσεων εἰς τὴν Δημοσίαν Διοίκησιν, ἐν τελευταία ἀναλύσει, τὰ μέσα καὶ οἱ τρόποι τοὺς ὁποίους χρησιμοποιοῦν αὐταὶ ἔχουν ὡς σκοπὸν τὴν νὰ εὐνοήσουν τὴν συνεργασίαν Διοικήσεως καὶ διοικουμένων καὶ νὰ δημιουργήσουν κλίμα ἀμοιβαίας κατανοήσεως καὶ καλῆς θελήσεως μεταξύ αὐτῶν. Οὕτως, οἰαδήποτε ἀπόφασις τῆς Δημοσίας Διοικήσεως δὲν θὰ γίνεταί μόνον ἀποδεκτὴ ὑπὸ τοῦ κοινοῦ, ἀλλὰ, ὑπαρχούσης τῆς προϋποθέσεως τῶν καλῶν σχέσεων Διοικήσεως καὶ διοικουμένων, ἡ ὡς ἄνω ἀπόφασις θὰ ἐκπληρῶνῃ, κατὰ τὸν καλύτερον δυνατὸν τρόπον, τὸν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον ἐξεδόθη αὕτη.

Ἄλλὰ διὰ νὰ ἐφαρμοσθοῦν αἱ Δημόσιαι Σχέσεις εἰς τὸν χῶρον τῆς Δημοσίας Διοικήσεως, δεόντως ὑπάρξουν ὠρισμένα προϋποθέσεις. Κατ' ἀρχὴν τὸ Κράτος ὀφείλει νὰ δημιουργήσῃ τὰς συνθήκας ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐπιτρέψουν καὶ θὰ εὐνοήσουν τὸν διάλογον μεταξύ Κράτους καὶ πολιτῶν καὶ νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν ἀμφίπλευρον ἀνάπτυξιν σχέσεων μεταξύ Διοικήσεως καὶ διοικουμένων. Ἄλλὰ ἐν σύγχρονον Κράτος, τὸ ὁποῖον ἐπιθυμεῖ νὰ ἐφαρμόσῃ τὰς ἀρχὰς καὶ τὸ πνεῦμα τῶν Δημοσίων Σχέσεων, δεόντως στρέφῃ τὴν προσοχὴν του καὶ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς ἀγωγῆς τῶν πολιτῶν του. Ὀφείλει νὰ δημιουργήσῃ πολίτας μὲ ἠῤῥημένον τὸ αἶσθημα τῆς κοινωνικῆς εὐθύνης, ἔχοντας συνειδησιν τῶν καθηκόντων καὶ ὑποχρεώσεων των ὡς ἀτόμων μᾶς συγχρόνου κοινωνίας βασιζομένης ἐπὶ ὑγιῶν ἀρχῶν.

Μόνον μὲ πολίτας ἔχοντας πολιτικὴν ἀγωγὴν καὶ μὲ μίαν Διοίκησιν ἐμφερούμενην ὑπὸ συγχρόνων ἀντιλήψεων, τὸ Κράτος καὶ ὁ πολίτης θὰ πλησιάσουν

ἀλλήλους, θὰ μειώσουν τὴν ἔντασιν ἢ ὅποια ὑφίσταται μεταξύ αὐτῶν καὶ θὰ ἀντιμετωπίσουν ἀπὸ κοινοῦ τὰ προβλήματα τῶν.

II. Αἱ σχέσεις Κράτους καὶ πολιτῶν κατὰ τὰς διαφόρους ἱστορικὰς περιόδους

Ἐὰν τὸ πρόβλημα τῆς ἀναπτύξεως σχέσεων μεταξύ Διοικήσεως καὶ διοικουμένων ἀπασχολῆ ζωηρῶς τὸ σύγχρονον Κράτος, τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι μὲ τὸ πρόβλημα αὐτὸ δὲν ἀπασχολήθη καὶ τὸ Κράτος τὸ παλαιόν, ὑπὸ τὰς διαφόρους μορφὰς τὰς ὁποίας ἔλαβε τοῦτο, κατὰ τὴν διαδρομὴν τῶν αἰώνων.

Ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ὑπάρχει ἡ τάσις ἀναπτύξεως σχέσεων ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων. Ὑπάρχουν βεβαίως ἱστορικαὶ περίοδοι, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ ἀνάπτυξις τοῦ εἶδους τούτου τῶν σχέσεων δὲν ἠνυπόθηκον ἔπρεπε. Πλὴν ὁμως, καὶ ἐκεῖ ἐνίοτε λαμβάνει χώραν ὑποτυπώδης διάλογος μεταξύ ἰθινοῦσης τάξεως καὶ λαοῦ, οἱ διοικοῦντες δὲ ἠσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην νὰ ἀπευθυνθοῦν πρὸς τὸν λαόν, νὰ ἐπεξηγήσουν τὰς ἀποφάσεις αὐτῶν καί, ἐμμέσως, νὰ ζητήσουν τὴν λαϊκὴν ἐπιδοκιμασίαν.

Ἀλλὰ ὑπάρχουν καὶ ἱστορικαὶ περίοδοι καὶ κυρίως ἡ περίοδος τῆς Ἀθηναϊκῆς Δημοκρατίας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἰδέα τῆς καλλιεργείας καὶ τῆς ἀναπτύξεως σχέσεων πολίτου καὶ Κράτους εὐρίσκει τὴν ἀποθέωσιν αὐτῆς.

Εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν λαῶν, πολλὰκις ἀνευρίσκομεν τὴν τάσιν τῆς ἰθινοῦσης τάξεως ὅπως ἐπικοινωνήσῃ μετὰ τοῦ λαοῦ καὶ ἐμπεδώσῃ ἀρμονικὰς σχέσεις μετ' αὐτοῦ.

Εἰς τὸ «Κράτος-Πόλις» τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἡ ἀνάπτυξις σχέσεων μεταξύ ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων ἀπετέλεσεν ἰδιαιτέραν φροντίδα καὶ μέριμναν τῆς ἰθινοῦσης τάξεως. Ἡ λειτουργία τῆς κρατικῆς μηχανῆς, τὸ σύνολον τῶν ὑποθέσεων τοῦ Κράτους ἠδράζοντο ἐπὶ τῆς ἀρμονικῆς συνεργασίας Διοικήσεως καὶ διοικουμένων.

Κατὰ τὴν Ρωμαϊκὴν περίοδον, ἰδίως τὴν ἐποχὴν τῆς Δημοκρατίας, ἡ ἀνάπτυξις σχέσεων Διοικήσεως καὶ διοικουμένων ἀπασχόλησε τοὺς ἡγέτας τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους. Ὅπως ὠρισμένοι ἐκδηλώσεις αἱ ὁποῖαι ἔλαβον χώραν κατὰ τὴν Ρωμαϊκὴν περίοδον δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ὡς μέσα τῶν τότε Δημοσίων Σχέσεων τοῦ Κράτους καὶ ἀναπτύξεως σχέσεων Κράτους καὶ πολιτῶν.

Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν Μεσαιῶνα καὶ Ἀναγέννησιν ἐπισημαίνονται προσπάθειαι καλλιεργείας σχέσεων Διοικήσεως καὶ διοικουμένων.

Κατὰ τὸν δέκατον ἑβδομον καὶ δέκατον ὄγδοον αἰῶνα, φιλόσοφοι, συγγραφεῖς, ἐπαναστάται καὶ ἡγέται λαῶν καὶ ἔθνων διεκήρυξαν τὴν ἀνάγκην

συνεργασίας ἀρχόντων και ἀρχομένων δια τὴν ἀνάπτυξιν τῆς εὐρύθμου λειτουργίας τῆς κρατικῆς μηχανῆς.

Ὁ δέκατος ἑνατος αἰὼν παρέχει ἐπίσης δείγματα προσπαθείας δια τὴν ἀνάπτυξιν και καλλιέργειαν σχέσεων ἀρχόντων και ἀρχομένων.

Εἰς ὅλας, δηλαδή, τὰς ἐποχὰς και εἰς ὅλους τοὺς λαοὺς ἀπαντᾶται ἡ τάσις καλλιέργειας σχέσεων μεταξὺ Διοικήσεως και διοικουμένων. Βεβαίως, ὅχι ὑπὸ τὴν ἰδίαν πάντοτε μορφήν, ἀλλὰ ὑπὸ ποικίλας τοιαύτας, ἀναλόγως τῶν συνθηκῶν και τῶν περιστάσεων, τὰς ὁποίας διεμόρφωσαν τὰ διάφορα πολιτεύματα, ὡς ἐπίσης και τὸ πολιτικὸν και κοινωνικὸν κλίμα, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἔζησαν διοικοῦντες και διοικούμενοι.

III. Ἡ θέσις τῆς Δημοσίας Διοικήσεως εἰς τὸ κύκλωμα τῶν σχέσεων Δημοσίας Διοικήσεως - πολιτῶν

Ἡ ὀργάνωσις και ἡ λειτουργία τῆς κρατικῆς μηχανῆς εἰς τὸ σύγχρονον Κράτος βασίζονται, κατὰ κύριον λόγον, ἐπὶ τῆς ἀρμονικῆς και στενῆς συνεργασίας Κράτους και πολίτου.

Ἄνευ τῆς κοινῆς συνεργασίας ταύτης και τῆς συνειδητοποιήσεως ἐκ μέρους και τῶν δύο μερῶν τῶν ὑποχρέωσεων και καθηκόντων, τὰ ὁποῖα ἀπορρέουν ἐξ αὐτῆς, ἡ πορεία τοῦ συγχρόνου Κράτους πρὸς τὴν πρόοδον ἐμποδίζεται και ἡ προσαρμογή του πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν νέων καιρῶν ἀποτυγχάνει.

Αἱ προϋποθέσεις δια τὴν πραγμάτωσιν τῆς συνεργασίας μεταξὺ τῆς Διοικήσεως και τῶν διοικουμένων εἶναι πολλαί. Αὗται ἐξαρτῶνται, μορφοποιοῦνται και καθορίζονται ἀπὸ τὴν δομὴν τοῦ Κράτους, τὴν ἀγωγὴν τῶν πολιτῶν και τὴν ὑπαρξιν τοῦ αἰσθήματος τῆς κοινωνικῆς εὐθύνης μεταξὺ αὐτῶν, τὴν συμπεριφορὰν τῶν Κρατικῶν ὀργάνων και γενικῶς ἐκ τοῦ οἰκονομικοκοινωνικοῦ κλίματος τὸ ὁποῖον ὑφίσταται εἰς τὸ Κράτος.

Κατωτέρω θὰ ἐξετάσωμεν, ἐν συντομίᾳ, τὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν κατέχει σήμερον ἡ Δημοσία Διοίκησις εἰς τὸ κύκλωμα τῶν σχέσεων Δημοσίας Διοικήσεως — πολιτῶν.

Εἶναι κοινὴ διαπίστωσις ὅτι ἡ Δημοσία Διοίκησις εἰς τὸ σύγχρονον Κράτος παραμένει «ἀντιδημοτικὴ». Ἐνῶ δὲ τὸ σύγχρονον Κράτος ἐπραγματοποίησε τεραστίας προόδους εἰς τοὺς διαφόρους τομεῖς τῆς οἰκονομικῆς και κοινωνικῆς ζωῆς, ὁ ρυθμὸς ἐξελίξεως τῶν σχέσεων πολίτου και Κράτους ὑπῆρξε βραδύς.

Κατὰ τοὺς ἐκπροσώπους τῆς Δημοσίας ζωῆς και τοὺς περὶ τὰ θέματα και τὰ προβλήματα τοῦ Κράτους ἀσχολουμένους, ἡ ἔλλειψις «δημοτικότητος» τῆς Διοικήσεως ὀφείλεται εἰς πολλὰ αἷτια, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ ἀναζητηθοῦν εἰς διαφόρους παράγοντας.

Κατ' ἀρχὰς ὑπάρχουν μερικοί, οἱ ὅποιοι πιστεύουν ὅτι ἡ «ἀντιδημοτικό-της» τῆς Δημοσίας Διοικήσεως ὀφείλεται εἰς τὴν μορφήν, τὴν ὁποίαν ἔλαβε τὸ Κράτος κατὰ τὰς διαφόρους περιόδους τῆς ἱστορίας. Κατ' αὐτούς, ἡ ἔννοια τοῦ Κράτους ἐγεννήθη καὶ ἀνεπτύχθη, ἔχουσα ἐγκλωπιωμένον τὸν καταναγκασμὸν καὶ τὴν ἐπιβολήν, ἡ ὁποία εἰς τὸ σύγχρονον Κράτος ἐπιζητεῖται νὰ περιορισθῇ μὲ τὴν προώθησιν τοῦ αἰσθήματος τῆς θυσίας, τῆς ὑποταγῆς, δηλαδή, τοῦ ἀτομικοῦ συμφέροντος εἰς τὸ κοινὸν συμφέρον. Ἐπειδὴ ὁμως οἱ πολῖται δὲν ἔφθασαν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν πολιτικῆς ὠριμότητος, ὥστε νὰ θυσιάζουν εὐχαρίστως τὸ ἀτομικὸν τῶν συμφέρον εἰς τὸ κοινὸν τοιοῦτον καὶ ἐπειδὴ ἡ συμπεριφορὰ τῶν Κρατικῶν ὀργάνων εἰς τὰς σχέσεις τῶν μετὰ τῶν πολιτῶν δὲν εἶναι ἡ δέουσα, δημιουργεῖται εἰς τὸν πολίτην ἡ ἐντύπωσις ὅτι τὸ σύγχρονον Κράτος δὲν ἤλλαξε νοστοροπίαν καὶ δὲν διαφέρει βασικῶς τοῦ παλαιοῦ.

Εἰς τὴν αὐξήσιν τῆς «ἀντιδημοτικότητος» συντελεῖ ἀσφαλῶς καὶ τὸ γεγονός ὅτι οἱ πολῖται ἔχουν ἔναντι τῆς Δημοσίας Διοικήσεως μίαν προκατάληψιν. Εἶναι φυσικὸν καὶ ψυχολογικὸν φαινόμενον, ὅταν ὁ πολίτης ἐξαναγκάζεται νὰ πράξῃ κάτι, ἔστω καὶ ἂν τοῦτο εἶναι ἀπολύτως δικαιολογημένον καὶ λογικόν, νὰ δημιουργῆται εἰς αὐτὸν ὡς πρώτη ἀντίδρασις ἡ ἄρνησις.

Ἄλλὰ τὴν δυσπιστίαν, τὴν προκατάληψιν, τὴν ἔλλειψιν δημοτικότητος τῆς Δημοσίας Διοικήσεως, δημιουργοῦν — εἰδικώτερον — ἡ συμπεριφορὰ καὶ ἡ στάσις μερικῶν ὀργάνων τῆς Διοικήσεως ἔναντι τῶν πολιτῶν.

Εἰς παράγων, ὁ ὁποῖος ἐπιδρᾷ δυσμενῶς ἐπὶ τῶν σχέσεων τοῦ Κράτους καὶ τοῦ πολίτου καὶ συμβάλλει εἰς τὴν μείωσιν τῆς δημοτικότητος τῆς Διοικήσεως, εἶναι ἡ ἀντίληψις τῶν κρατικῶν ὀργάνων ὅτι πέπλος μυστικότητος δέον ὅπως καλύπτῃ τὰς δραστηριότητας καὶ τὰς ἐνεργείας αὐτῆς. Φρονοῦν τὰ κρατικὰ ὄργανα, πλὴν βεβαίως ὠρισμένων ἐξαιρέσεων, ὅτι διὰ τῆς μυστικότητος καὶ σιωπῆς προστατεύονται ὕψιστα κρατικὰ συμφέροντα.

Ἡ πεπλανημένη αὐτὴ ἀντίληψις ὀδηγεῖ καὶ τὰ ἀνώτερα καὶ τὰ κατώτερα κλιμάκια τῆς ὑπαλληλικῆς ἱεραρχίας νὰ ἀντιμετωπίζουν τὸν πολίτην ὡς ἐχθρόν, νὰ προσπαθοῦν δὲ μὲ συγκεχυμένας καὶ ἀσαφεῖς πληροφορίες νὰ διαφυλάξουν καὶ προστατεύσουν τὸ «μυστικὸν τοῦ Κράτους». Εἰς τὴν προσπάθειάν τῶν αὐτῶν συμπεριφέρονται εἰς τὸν πολίτην μὲ περιφρόνησιν καὶ μὲ πνεῦμα ὑπεροψίας.

Ἐπίσης, ἐπὶ τῆς ἀντιδημοτικότητος τῆς Δημοσίας Διοικήσεως ἐπιδρῶν καὶ ἄλλοι παράγοντες, ὡς εἶναι ὁ βραδύς ρυθμὸς εἰς τὴν διεκπεραίωσιν τῶν διαφόρων ὑποθέσεων, ἡ πλημμελής ἀπό τινων ἀπόψεων ἐπαγγελματικῆ κατάρτισις τοῦ προσωπικοῦ τῆς Δημοσίας Διοικήσεως, ἡ γραφειοκρατία, ὡς καὶ ἡ ἀσυνεπεία μερικῶν λειτουργῶν τῆς Δημοσίας Διοικήσεως.

Ἡ ἀντιδημοτικότης ἀποβαίνει, ὡς εἰκός, ἀνασχετικὸς παράγων εἰς τὰς σχέσεις Δημοσίας Διοικήσεως καὶ πολίτου, ἐπιδρᾷ δὲ δυσμενῶς ἐπὶ τῆς λει-

τουργίας τῆς κρατικῆς μηχανῆς. Τὴν ὡς ἔνω κατάστασιν, ἣ ὅποια ἐπικρατεῖ εἰσέτι εἰς πολλὰ Κράτη τοῦ ἐλευθέρου κόσμου, ἔχων ὑπ' ὄψιν ὁ Bernard - Pierre Bodin, ὁ ὅποιος ἠσχολήθη μὲ τὰ διάφορα προβλήματα τὰ ὅποια ἀντιμετωπίζει σήμερον ἡ Δημοσία Διοίκησις, λέγει : « Ἡ Δημοσία Διοίκησις ζῆ ἀκόμη εἰς ἀπομόνωσιν, παρὰ τὰς ἀξιολόγους προσπαθείας αἱ ὅποια κατεβλήθησαν τὰ τελευταῖα ἔτη ».

Ἄλλὰ ἡ ἔντασις, ἣ ὅποια δημιουργεῖται ἐκ τῆς στάσεως τῶν κρατικῶν ὀργάνων καὶ ἐκ τοῦ πνεύματος καὶ τῆς νοοτροπίας ἣ ὅποια ἐπικρατεῖ εἰς τὴν Δημοσίαν Διοίκησιν, δύναται νὰ ἐκλείψῃ καὶ ἐν κλίμα ἀμοιβαίας κατανοήσεως καὶ καλῆς θελήσεως δύναται νὰ παγιωθῇ, ἐὰν ἡ Δημοσία Διοίκησις καὶ οἱ πολῖται συνειδητοποιήσουν τὰ καθήκοντα καὶ τὰς ὑποχρεώσεις τὰς ὅποιας ἔχουν ἔναντι ἀλλήλων.

Εἰς τὴν Δημοσίαν Διοίκησιν δὲ ἀνήκει ἡ πρωτοβουλία διὰ τὴν γερύρωσιν τοῦ χάσματος, τὸ ὅποιον ἐπικρατεῖ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ πολίτου καὶ τὴν παγίωσιν ἀγαθῶν σχέσεων μετ' αὐτοῦ. Ἄλλωστε, τὴν μεγαλύτεραν εὐθύνην διὰ τὴν διατάραξιν, διὰ τὴν ἔντασιν τῶν σχέσεων Δημοσίας Διοικήσεως καὶ κοινοῦ φέρει ἡ Δημοσία Διοίκησις.

Τὰ ὄργανα τῆς Δημοσίας Διοικήσεως ὀφείλουν νὰ ἐκπληρῶνουν εἰς τὸ ἀκέραιον τὰς ὑποχρεώσεις των ἔναντι τῶν πολιτῶν.

Ὄφειλουν νὰ παρέχουν πρὸς τὸν πολίτην πᾶσαν δυνατὴν διευκόλυνσιν καὶ ἐξυπηρέτησιν καὶ νὰ μὴ ταλαιπωροῦν αὐτόν.

Πρέπει νὰ φροντίζουσι διὰ τὴν ταχεῖαν διεκπεραίωσιν τῶν ὑποθέσεων τῶν πολιτῶν, νὰ ἀποφεύγουν τὴν γραφειοκρατίαν καὶ νὰ εἶναι ἕνοι πρὸς τὴν ἀσυδοσίαν.

Ἄλλὰ ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ὀφείλει νὰ ἐφαρμόζῃ ἡ Δημοσία Διοίκησις εἶναι ἡ ἐνημέρωσις, ἡ ἐπικοινωνία μὲ τὸν πολίτην. Δὲν δυνάμεθα νὰ ἀπαιτῶμεν ἀπὸ τὸν πολίτην νὰ γνωρίζῃ τὰ πάντα, εἰς τὸ νομικὸν ἐπίπεδον, κατ' ἐφαρμογὴν τῆς ἀρχῆς « nemo censetur ignorare legem ». Δὲν εἶναι ἐπιτρεπτόν ἡ Δημοσία Διοίκησις, ὠχυρωμένη ὀπισθεν τοῦ « κρατικοῦ μυστικοῦ », νὰ περιβάλλῃ ἑαυτὴν μὲ πέπλον μυστικότητος καὶ νὰ ζῆ ἀπομονωμένη ἀπὸ τὸν πολίτην.

Ὁ πολίτης ἔχει κάθε δικαίωμα νὰ ἐπιζητῇ τὴν ἐπικοινωνίαν μετὰ τῶν κρατικῶν ὀργάνων, νὰ ἐπιζητῇ τὴν ἐνημέρωσίν του ἐπὶ τῶν δραστηριοτήτων των ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἐνεργειῶν τῆς Δημοσίας Διοικήσεως.

Κατωτέρω παραθέτομεν μίαν σελίδα ἀπὸ ἐν φυλλάδιον, τὸ ὅποιον ὁ Δῆμος τοῦ Birmingham, μικρᾶς ἀμερικανικῆς πόλεως τοῦ Michigan, διανέμει εἰς τοὺς ὑπάλληλους καὶ γενικῶς τὸ προσωπικόν του. Ἀναφέρεται εἰς τὸν τρόπον μὲ τὸν ὅποιον τὰ ὄργανα τοῦ Δήμου πρέπει νὰ συμπεριφέρονται εἰς τὸν πολίτην :

—'Ο πολίτης είναι τὸ πλέον σημαντικὸν πρόσωπον, τὸ ὅποιον ἔρχεται εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ γραφείου τούτου, ὡς ἐπαφὴ δὲ νοεῖται τόσον ἢ προσωπικὴ ὅσον καὶ ταχυδρομικὴ καὶ ἢ τηλεφωνικὴ τοιαύτη.

—'Ο πολίτης δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς. Ἀντιθέτως, ἡμεῖς ἐξαρτῶμεθα ἐκ τοῦ πολίτου.

—'Ο πολίτης ὁ ὁποῖος ἐπισκέπτεται τὰ γραφεῖα μας δὲν ἀποτελεῖ διακοπὴν ἀπὸ τὴν ἐργασίαν μας.

—'Ο πολίτης δὲν εἶναι ἐν στοιχείῳ ψυχρᾶς στατιστικῆς, εἶναι ἀνθρώπινον ὄν, τὸ ὅποιον εἶναι προικισμένον μὲ συναισθηματικὸν κόσμον, ὁμοῖον μὲ τὸν ἰδικόν μας.

—'Ο πολίτης δὲν εἶναι πρόσωπον μετὰ τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ φιλονεικῶμεν καὶ νὰ διαπληκτιζώμεθα. Μὲ τὴν πολεμικὴν καὶ τὴν φιλονεικίαν χάνεται πολὺτιμος χρόνος, οὐδεὶς δὲ πείθεται.

—'Ο πολίτης εἶναι πρόσωπον τὸ ὅποιον μᾶς παρουσιάζει καὶ μᾶς ὑποβάλλει τὰ προβλήματά του. Εἶναι καθήκον μας νὰ ἀντιμετωπίζωμεν ταῦτα καὶ εἰ δυνατόν νὰ τὰ ἐπιλύωμεν, κατὰ τρόπον ἐπιωφελῆ, τόσον δι' αὐτὸν ὅσον καὶ δι' ἡμᾶς ὅλους.

IV. Ἡ θέσις τοῦ πολίτου εἰς τὸ κύκλωμα τῶν σχέσεων Δημοσίας Διοικήσεως - πολιτῶν

'Ο πολίτης εἰς τὸ σύγχρονον Κράτος δὲν κατέχει ἐναντι τῆς Δημοσίας Διοικήσεως τὴν θέσιν ἐκείνην τὴν ὁποίαν κατεῖχεν ὁ πολίτης τοῦ παρελθόντος. Αἱ διάφοροι ἀνακατατάξεις καὶ μεταλλαγαί, αἱ σημειωθεῖσαι κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ 20οῦ αἰῶνος, ἐπέδρασαν ἐπὶ τοῦ μορφωτικοῦ ἐπιπέδου καὶ ἐν γένει ἐπὶ τῆς θέσεως αὐτοῦ εἰς τὴν πολιτικὴν, οἰκονομικὴν καὶ κοινωνικὴν ζωὴν. Ἡ σημερινὴ θέσις τοῦ πολίτου ἐναντι τῆς Δημοσίας Διοικήσεως προσπορίζει εἰς αὐτὸν ὠρισμένα δικαιώματα, παραλλήλως ὁμως ἐπιβάλλει πολλὰ καθήκοντα καὶ ὑποχρεώσεις. Περὶ τῶν δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων αὐτῶν ἐναντι τῆς Δημοσίας Διοικήσεως θὰ γίνῃ εὐθὺς ἀμέσως λόγος.

Κατ' ἀρχήν, εἰς τὰς σχέσεις του μετὰ τῆς Δημοσίας Διοικήσεως οὗτος ὀφείλει νὰ διαπνέεται ἀπὸ τὸ αἶσθημα τῆς κοινωνικῆς εὐθύνης. Νὰ συνειδητοποιῇ τὸ γεγονός, ὅτι ἀποτελεῖ ἓνα ἰστὸν τοῦ κοινωνικοῦ κορμοῦ καὶ ὅτι ἔχει ἐναντι τοῦ συνόλου ὠρισμένας εὐθύνas καὶ ὑποχρεώσεις. Ὅφειλε νὰ ἐγκλωπίωθῃ τὴν ἐννοίαν τῆς θυσίας τοῦ ἀτομικοῦ συμφέροντος πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον, νὰ ὑποτάσῃ δὲ τὸ ἀτομικὸν συμφέρον εἰς τὸ συμφέρον τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου ἀνευ ἀντιδράσεων καὶ διαμαρτυριῶν.

'Επίσης ὁ πολίτης ὀφείλει νὰ ἐπιδεικνύῃ κατὰ τὰς ἐπαφὰς του μετὰ τῆς

Δημοσίας Διοικήσεως τὴν ἀνάλογον καλὴν συμπεριφορὰν, νὰ μὴ κάμνη δὲ κατὰχρησιν τῶν δικαιωμάτων τὰ ὅποια τοῦ παρέχει ἡ Πολιτεία. Δὲν πρέπει νὰ λησμονῆ ὅτι τὰ κρατικὰ ὄργανα τὰ ὅποια ἐκπροσωποῦν τὸ Κράτος εἰς τὰς σχέσεις του μετὰ τοῦ πολίτου ἔχουν αἰσθήματα καὶ προβλήματα. Δὲν δύναμεθα νὰ ἐπιζητῶμεν ἀπὸ τὰ κρατικὰ ὄργανα κάτι τὸ ὅποιον ὑπερβαίνει τὰς ἀνθρωπίνας δυνατότητας.

Ὅφείλει, ἐπίσης, ὁ πολίτης νὰ βασίζη τὰς σχέσεις του μετὰ τῆς Δημοσίας Διοικήσεως ἐπὶ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς εἰλικρινείας. Δὲν δύναται νὰ ἀναπτυχθοῦν καλαὶ σχέσεις πολίτου καὶ Κράτους, ὅταν ὁ πολίτης προσπαθῆ νὰ ἐξαπατήσῃ τὸ Κράτος. Ὡς χαρακτηριστικὸν παράδειγμα δύναται νὰ ἀναφερθῆ ἡ εἰλικρίνεια τῶν φορολογουμένων.

Ὁ πολίτης, ἐξ ἄλλου, ὀφείλει νὰ κατανοήσῃ τὸ γεγονὸς ὅτι, ἀπευθυνόμενος πρὸς τὴν Δημοσίαν Διοίκησιν δι' οἰονδήποτε ζήτημα αὐτοῦ, πρέπει νὰ πράττῃ τοῦτο ἄνευ μεσάζοντος. Τὸ δίκαιον αἴτημα εἶναι νόμιμον, ὅταν δὲ τὸ αἴτημα εἶναι νόμιμον δὲν ἔχει ἀνάγκην οὐδεμιᾶς διαμεσολαβήσεως, καθ' ὅτι συμπαραστάτης τοῦ δικαίου αἰτήματος εἶναι ὁ νόμος καὶ τὸ Κράτος.

Τέλος, ὡς ἀνεφέρθη καὶ προηγουμένως, τὸ σύγχρονον Κράτος ἔχει ὡς κύριον σκοπὸν τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ κοινουῦ συμφέροντος καὶ τὴν εὐημερίαν τῶν πολιτῶν του.

Τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι ὁ πολίτης πρέπει νὰ ἀναμένῃ τὰ πάντα ἀπὸ τὴν κρατικὴν μέριμναν, ἀλλὰ, ἀντιθέτως, πρέπει νὰ ἔλθῃ ἀρωγὸς καὶ συμπαραστάτης τοῦ Κράτους εἰς τὴν προσπάθειαν αὐτοῦ καὶ νὰ συμβάλῃ μὲ ὄλας του τὰς δυνάμεις εἰς τὴν εὐημερίαν τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου.

Τὸ σύγχρονον Κράτος ἔχει ἀναλάβει μίαν τεραστίας ἐκτάσεως πρωτοβουλίαν, ἡ ὅποια ἐκτείνεται εἰς ὄλους τοὺς τομεῖς καὶ ἀφορᾷ τὴν ἀνύψωσιν τῆς πνευματικῆς καὶ πολιτιστικῆς στάθμης τοῦ πολίτου, τὴν οἰκονομικὴν αὐτοῦ πρόοδον καὶ εὐημερίαν. Εἰς τὴν προσπάθειαν ταύτην τοῦ Κράτους, ὁ πολίτης πρέπει νὰ ἐπιδείξῃ κατανόησιν καὶ συμπαραστάσιν. Ὅφείλει νὰ κατανοήσῃ καὶ συνειδητοποιήσῃ τὸ γεγονὸς, ὅτι ἔχει νὰ διαδραματίσῃ ἓνα ρόλον εἰς τὴν προσπάθειαν ταύτην καὶ νὰ συνεργασθῆ μετὰ τῶν κρατικῶν ὀργάνων διὰ τὴν ἐπιτυχίαν αὐτῆς. Δὲν πρέπει δηλαδὴ, ὡς ἔλεγεν ὁ ἀείμνηστος Πρόεδρος τῶν Η.Π.Α. John F. Kennedy, ὁ πολίτης νὰ διερωτᾷται «τί θὰ πρέπει νὰ κάνη τὸ Κράτος δι' αὐτόν, ἀλλὰ τί πρέπει νὰ κάνη αὐτὸς διὰ τὸ Κράτος».

V. Οἱ φορεῖς καὶ τὰ μέσα τῶν Δημοσίων Σχέσεων εἰς τὴν Δημοσίαν Διοίκησιν

Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἀρχῶν καὶ τοῦ πνεύματος τῶν Δημοσίων Σχέσεων εἰς τὴν Δημοσίαν Διοίκησιν προϋποθέτει τὴν ὑπαρξίν φορέων, οἱ ὅποιοι μετου-

σιώνουν εις την πράξιν τὸ πνεῦμα καὶ τὰς ἀρχὰς ταύτας. Οἱ φορεῖς οὗτοι, ἔχοντες τὴν κατάλληλον ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν ἀνάλογον πεῖραν, μεριμνοῦν ἵνα διὰ τῶν διαφόρων μέσων ἐφαρμόσουν, κατὰ τὸν πλέον ὀρθὸν τρόπον, τὰ διάφορα προγράμματα Δημοσίων Σχέσεων, ἐπὶ τῷ τέλει ἀναπτύξεως καὶ παγιώσεως καλῶν σχέσεων Διοικήσεως καὶ πολιτῶν.

Παρ' ἡμῖν δὲν συνεστήθη μέχρι σήμερον κεντρικὸς φορεὺς ἐτηνδρωμένος μὲ τὸ κατάλληλον προσωπικόν, ἔχων ὡς ἔργον τοῦ τὴν ἐκπόνησιν καὶ ἐφαρμογὴν προγραμμάτων Δημοσίων Σχέσεων εἰς τὴν Δημοσίαν Διοίκησιν.

Εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ τὰς κυριωτέρας χώρας τῆς Εὐρώπης ὑπάρχουν κυβερνητικαὶ ὑπηρεσίαι, ἔχουσαι ἐπικεφαλῆς Ὑπουργὸν ἢ Ἀνώτατον κρατικὸν λειτουργόν, αἱ ὁποῖαι μελετοῦν, ἐκπονοῦν καὶ ἐφαρμόζουν προγράμματα μακρῆς διαρκείας, ἔχοντα ὡς ἀντικείμενόν των τὴν ἐπικοινωνίαν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν σχέσεων τῆς Δημοσίας Διοικήσεως μετὰ τῶν πολιτῶν.

Ἐλπίζομεν ὅτι καὶ ἡ χώρα μας λίαν συντόμως θὰ ἀποκτήσῃ τὸν φορέα τῶν Δημοσίων Σχέσεων ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος λαμβάνων τὴν μορφήν τοῦ ἐπιτελικοῦ ὄργανου θὰ φρονιζῆ οὕτως ὥστε ἡ δραστηριότης τῶν Δημοσίων Σχέσεων νὰ καλύπτῃ, κατὰ τρόπον ὀργανωμένον καὶ συστηματικόν, ὅλον τὸ οἰκοδόμημα τῆς Δημοσίας Διοικήσεως.

Οἱ φορεῖς τῶν Δημοσίων Σχέσεων, τόσον εἰς τὴν Δημοσίαν Διοίκησιν ὅσον καὶ εἰς τὸν ἰδιωτικὸν τομέα, χρησιμοποιοῦν, κατὰ τὴν ἀσκήσιν τῆς ἀποστολῆς των, πολλὰ καὶ ποικίλα μέσα ἐπικοινωνίας. Βασιζόμενοι δὲ εἰς τὰς εἰδικὰς γνώσεις των περὶ τοῦ θεσμοῦ τῶν Δημοσίων Σχέσεων, ὡς ἐπίσης εἰς τὸ εὖρημα, τὴν ἐμπνευσιν καὶ τὴν φαντασίαν, χρησιμοποιοῦν ἢ τελειοποιοῦν τὰ ἤδη ὑπάρχοντα καὶ ἐπινοοῦν νέα τοιαῦτα.

Ἡ καθ' ἡμέραν πρόοδος εἰς τὸν τομέα τῆς τεχνικῆς θέτει εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ φορέως τῶν Δημοσίων Σχέσεων μιᾶς οἰκονομικῆς μονάδος, ὀργανώσεως ἐν γένει ἢ ὑπηρεσίας, ὁλονὲν καὶ περισσότερα μέσα, διὰ τὴν ἐπικοινωνίαν μετὰ τῶν διαφόρων ὁμάδων ἢ τῆς κοινῆς γνώμης.

Αἱ ἰδέαι καὶ αἱ ἀπόψεις των ἐπὶ ὀρισμένων θεμάτων δύνανται νὰ ἐκφρασθοῦν διὰ τοῦ προφορικοῦ ἢ τοῦ γραπτοῦ λόγου, τῆς εἰκόνας, διαφόρων ὀπτικο-ακουστικῶν μέσων κλπ.

Οἱ χάρυκες καὶ οἱ πάπυροι, τὰ χειρόγραφα καὶ αἱ ἐπιγραφαὶ ἀντικατεστάθησαν σήμερον ὑπὸ τοῦ τύπου, τοῦ ραδιοφώνου, τῆς τηλεοράσεως καὶ τῶν λοιπῶν τεχνικῶν μέσων, τὰ ὁποῖα ὁ σύγχρονος πολιτισμὸς ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ φορέως τῶν Δημοσίων Σχέσεων. Οὗτος δέ, ἔχων εἰς τὴν διάθεσίν του τὰ μέσα ταῦτα, δύναται εὐχερῶς νὰ μεταδώσῃ τὸ «μηνυμά» του εἰς στενοὺς ἢ εὐρεῖς χώρους καὶ νὰ ἔλθῃ, εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸ ἄτομον ὁπουδῆποτε τοῦτο εὐρίζεται.

Χρησιμοποιοῦν ἐπίσης οἱ φορεῖς τῶν Δημοσίων Σχέσεων τοὺς κανόνας

οί όποιοί διέπουν τήν έπιστήμην τής έπικοινωνίας, ή όποία καί άποτελεῖ τό ύπόβαθρον πάσης δραστηριότητος Δημοσίων Σχέσεων, φροντίζουν νά έξεύρουν τούς τρόπους, οί όποιοί είναι άπαραίτητοι διά νά μεταδοθῆ τό «μήνυμά» των κατά τρόπον ταχύν καί άποτελεσματικόν. Ἡ έπιλογή δέ τῶν ὡς ἔνω τρόπων καί μεθόδων είναι εκ τῶν σημαντικωτέρων σταδίων τής διαδικασίας ένός προγράμματος Δημοσίων Σχέσεων.

Τά μέσα τῶν Δημοσίων Σχέσεων δέον άφ' ένός μὲν νά εφαρμόζονται άναλόγως τής εκάστοτε παρουσιαζομένης περιπτώσεως, καθόσον δέν ύπάρχει όμοιομορφία ὡς πρὸς τήν εφαρμογήν των, άφ' έτέρου δέ νά έναρμονίζονται με τὸ περιβάλλον καί γενικῶς με τὸ κλίμα, τὸ όποιον επικρατεῖ εἰς τὸν χῶρον δπου ταῦτα εφαρμόζονται.

Εἰς τὰ πλαίσια μᾶς συντόμου μελέτης δέν είναι δυνατόν νά άπαριθμηθοῦν λεπτομερῶς τὰ μέσα τῶν Δημοσίων Σχέσεων, τὰ όποια ὁ φορεὺς αὐτῶν εφαρμόζει εἰς τὸν τομέα τής Δημοσίας Διοικήσεως, διά τήν ενημέρωσιν δέ τοῦ άναγνώστου άναφέρομεν μόνον τὰς κατηγορίας εἰς τὰς όποίας ύπάγουντα τὰ περι ἧν ὁ λόγος μέσα καί αἱ όποιαί είναι αἱ άκόλουθοι :

α) Γ ρ α π τ ὸ ς Λ ὅ γ ο ς : τύπος, περιοδικὸν έντυπον τής ὀργανώσεως (House Organ), άλληλογραφία, εκδόσεις.

β) Π ρ ο φ ο ρ ι κ ὸ ς Λ ὅ γ ο ς : διαλέξεις, συγκεντρώσεις ύπαλλήλων, συνέντευξις τύπου, σεμινάρια, συσκέψεις στρογγύλης τραπέζης, γραφεῖα ὁμιλητῶν κλπ.

γ) Ὁ π τ ι κ ο α κ ο υ σ τ ι κ ᾶ μ έ σ α : ραδιόφωνον, κινηματογράφος, τηλεόρασις, τηλεφώνον, σλάντς (διαφάνειαι).

δ) Εἰ κ ὶ ὡ ν : πίνακες, «πανῶ», σκίτσα, σχεδιαγραφήματα. φωτογραφία καί αἱ πάσης φύσεως «άφίσσαι».

ε) Δι ά φ ο ρ ο ι εκδηλώσεις καί τελέσεις : Ἐκθέσεις, έπισκέψεις διαφόρων ομάδων εἰς τὰ γραφεῖα καί τὰς εγκαταστάσεις, ειδικαὶ εκδηλώσεις διά τὸ προσωπικόν, προκηρύξεις διαγωνισμῶν καί άθλοθετήσεις, δεξιώσεις καί γεύματα, προσφορά δώρων καί άναμνηστικῶν άντικειμένων κλπ.

Διά τῶν ὡς ἔνω μέσων ὁ φορεὺς τῶν Δημοσίων Σχέσεων παρουσιάζει ένώπιον τής κοινῆς γνώμης τήν Δημοσίαν Διοίκησιν ὡς σύνολον ἢ τὰς ἐπὶ μέρους δραστηριότητας αὐτῆς καί προβάλλει τὸ έργον της εἰς στενοὺς ἢ εὐρεῖς χῶρους, πρὸς τὸν σκοπὸν δημιουργίας κλίματος έπικοινωνίας, άλληλοκατανοήσεως καί καλῆς θελήσεως.

Προσπαθεῖ, δηλαδή, ὁ φορεὺς τῶν Δημοσίων Σχέσεων ένταῦθα νά φέρῃ ὅσον τὸ δυνατόν πλησίον άλλήλων τήν Δημοσίαν Διοίκησιν καί τὸν πολίτην, ἵνα άμφότεροι άντιμετωπίσουν τὰ κοινὰ αὐτῶν προβλήματα, ἄνευ έχθρότητος, προκαταλήψεων καί παρεξηγήσεων.

Ἐπίμετρον

Ἀνεφέρθημεν ἐν ἀδραῖς γραμμαῖς εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν Δημοσίων Σχέσεων εἰς τὴν Δημοσίαν Διοίκησιν καὶ προσεπαθήσαμεν νὰ καταδείξωμεν τὴν ὄντως ἀγαθοποιὸν ἐπίδρασιν, τὴν ὁποίαν ἔχει ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἐπὶ τῆς καθόλου λειτουργίας τῆς Κρατικῆς Μηχανῆς. Κλείοντες τὴν παροῦσαν μελέτην ἐκφράζομεν τὴν εὐχὴν ὅπως λίαν συντόμως αἱ ἀρχαὶ καὶ τὸ πνεῦμα τῶν Δημοσίων Σχέσεων ἐφαρμοσθῶν καὶ εἰς τὸν χώρον τῆς Ἑλληνικῆς Δημοσίας Διοικήσεως, ὡς συμβαίνει εἰς ὅλα τὰ πεπολιτισμένα Κράτη.
